

DELAVSKA POLITIKA

GLASILO SOCIALISTIČNE STRANKE JUGOSLAVIJE.

Izhaja vsako sredo in soboto.

Uredništvo je v Mariboru, Ruška cesta 5.

Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Uprava: Maribor, Ruška cesta 5.

Ček, račun: 14.335. Reklamacije se ne frankirajo.

Naročnina za državo SHS znaša mesečno 10 Din, za inozemstvo mesečno 15 Din.

Malih oglasov, ki služijo v posredovalne in socialne namene delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. Debelo tiskana beseda stane 1—Din. Malih oglasov trgovskega značaja, stane beseda 1—Din. V oglasnem delu stane petitna enostolpna vrsta 2-25 D. Pri večjem številu objav popust.

Št. 152.

V Mariboru, sreda 13. oktobra 1926.

Leto I.

Ljubljana in Maribor za odpravo stanovanjske bede.

Stanovanjska kriza, ki je že nekaj let jako huda in ki grozi postati katastrofalna, je zbudila tudi ljubljane, ki so v nedeljo ob 10. uri dopoldne napolnili do zadnjega kotička dvorano Mestnega doma ter je še nekaj sto obiskovalcev, ker ni našlo prostora v dvorani, ostalo pred dvorano oziroma odšlo.

Velika protestni in manifestacijski shod, ki ga je bila sklicala Strojarna komisija, je dokaz, da vsa ljubljanska javnost razume položaj v katerem se nahajajo stanovanjski najemniki, če pomislimo, da ne store javni faktorji svoje dolžnosti in ne grade stanovanj.

Lepo uspehi shod je otvoril sodr. Vrankar, želeč, da naj se z ozirom na važnost vprašanja vrši res kot resen protest proti stanovanjski bedi.

Govornik s. Sedej je v daljšem stvarnem govoru orisal gospodarske vzroke in zle posledice pomanjkanja stanovanj ter naglašal, da sta v prvi vrsti država in občina dolžni v teh gospodarskih razmerah storiti vse za omiljenje stanovanjske bede, s tem, da sami zidati stanovanjske hiše. Vrhutega pa je potreba izboljšati in podaljšati zakon o varstvu najemnikov še za nekaj let, dokler ne bo dovolj stanovanj.

S. Vencajz je v enako stvarnem govoru v imenu društva stanovanjskih najemnikov pojasnil razvoj zakonodaje v varstvo najemnikov ter navajal zgled iz prakse društva stanovanjskih najemnikov, zlasti tudi z ozirom na grozeče podraženje stanovanj, pri katerem bodo najhujše prizadeti delavci, javni nameščenci in vpokojenci, zlasti pa tudi mali obrtniki.

Sodružica Ajdiškova je povdarila, da je stanovanjsko vprašanje kos ženskega vprašanja. Zene delavcev in matere to krizo najbolj občutijo, zato so tudi pripravljene na sodelovanje v boju za odpravo stanovanjske bede.

G. Bekš se je v imenu javnih nameščencev pridružil protestu proti demontiranju zaščite stanovanjskih najemnikov in zahtevi po gradbi stanovanj.

Govorila sta še s. Peterković, ki je naglašal, da se mora oskrbeti stanovanja najprej onim, ki taborijo po mestnih cestah in trgih in s. Štukelj, ki je ožigosal stanovanjske razmere, ter izjavil, da bomo češkim poslancom, ki nas jutri obiščejo pokazali šotore po cestah in jim opisali stanovanjsko bedo pri nas. Shod je vzel to izjavo z burno aklamacijo na znanje.

Predložena resolucija, ki je bila soglasno sprejeta ob navdušenju zborovalcev za nadaljevanje stanovanjskega boja

izjavlja:

1. Sedanje podaljšanje stanovanjskega zakona je pesek v oči, ker izključuje celo vrsto slojev iznova iz varstva najemnikov.

2. Zahteva, da zidata država in občina stanovanjske hiše.

3. Zaščita stanovanjske naredbe se mora izboljšati in podaljšati dotlej, da bo zadnja rodbina v primernem higijenskem stanovanju.

Od države s sedanjim politiko ne pričakujemo mnogo, toda občine, tudi ljubljansko, bomo klicali na odgovor že pri bodočih občinskih volitvah. Si-

jajno uspehi protestni shod nas je navdušil in nam vlil novo vero v razredni boj proletariata.

Maribor je ob istem času protestiral na način kot zna to le Maribor. Socialistična stranka in Zedinj. strokovne organizacije so sklicale na velik Gambinov vrt protestni shod najemnikov. Ob 10. uri dopoldne je bil obsežen vrt natlačen poln najemnikov iz vseh slojev. Prvič smo videli na socialističnem shodu lepo število državnih in privatnih uradnikov in nešteto malih obrtnikov. Nad 2000 moških, žensk in otrok je nestirno čakalo na otvoritev shoda.

Shod je otvoril in vodil s. Petejan. Govoril je najprej s. Eržen, za njim v imenu društva stanovanjskih najemnikov g. Mohorko in h koncu pa v nemškem jeziku s. Oslak.

Govorniki so bili v izvajanjih kratki, ker je Maribor na protestnem shodu društva stanovanjskih najemnikov, ki se je vršil teden popreje v veliki Götzovi dvorani že imel priliko spoznati nakane hišnih gospodarjev po odpravi stanovanjske zaščite in našo reakcionarno vladu, ki jim gre v vseh slučajih na roko. Ta shod je bil predvsem uvod za velike in učinkovitejšje počestne demonstracije in je trajal samo eno uro. Z velikim navdušenjem pa so manifestirali zborovalci za sledeče po govornikih stavljene zahteve. Predvsem mora zidati država stanovanja za svoje nastavljenice in če nima za to sredstev, naj posluša naš nasvet: predvsem naj odpravi korupcijo in zviša s tem svoje dohodke, naj reducira izdatke za militarizem in parlament in naj uvede končno progresivno obdavčenje kapitala. Z eno milijardo letno bo tekem štirih let odpravljena v državi vsa stanovanjska kriza, odpravljena pa bo tudi skrb hišnih gospodarjev, ki si žele odpravo stanovanjske zaščite predvsem zato, da bi lažje navijali stanarino, dokler je pomanjkanje stanovanj in pa špekulirali s hišami, ki bi takoj poskočile v svoji ceni, čim bi bila odpravljena stanovanjska zaščita. Zidati pa morajo tudi občine, ki si naj izposlušajo večje stavbne kredite in uvedejo naj stanovanjski davek, s katerim naj te kredite odplačujejo. Prav o stroso so obsodili vsi trije govorniki mariborski narodni blok, ki ima v svoji sredi ljudi, ki so nadaljevanje stavbne akcije onemogočili.

Zahteve so tedaj bile dvojne: Stanovanjska zaščita se mora izpopolniti in podaljšati, ne pa odpraviti, kot se to sedaj namerava, država in občine pa morajo med tem zidati stanovanjske hiše in končno se je tudi zahtevalo, da naj daje Narodna banka kredite stavbnim zadrugam in sicer ne preko špekulacijskih bank, nego direktno, da tudi s te strani prispeva k odpravi stanovanjske zaščite. Z velikim navdušenjem je bil sprejet protestni brzojav naslovljen na ministrskega predsednika, ki svari vladu pred okrnjenjem stanovanjske zaščite. Razen tega so bile sprejete še resolucije naslovljene na parlament in občino.

Takoj nato se je pa razvila po mestnih ulicah demonstracija, ki je trajala eno uro. Najmanj 2000 ljudi,

delavcev, uradnikov, obrtnikov, obeh spolov se je pomikalo po mariborskih ulicah, njim na čelu Udarniki z rdečo zastavo.

To je učinkovalo za 5 shodov. Strahopetci in najemnikom sovražni hišni posestniki so se poskrili. Le skozi okna so plaho gledali nekateri hišni gospodarji. Ulice so bile prazne. Onih ki so včasih pri naših manifestacijah

zizala prodajali in se hudomušno rogali, tokrat ni bilo. Veliko jih je šlo zraven, drugi so ostali doma. To je bila demonstracija, ki je Maribor že dolgo ne pomni.

Pred delavskim domom se je povorka vstavila, kjer je s. Petejan pozval demonstrante, naj se mirno razidejo in se pripravijo za bodoče že večje in težje boje.

Tako se zidajo močne delavske stranke.

Avstrijska socialno demokratična stranka je baš te dni, ko se vsi njeni najsrdečiji nasprotniki zaletavajo najhujše in brezuspešno vanjo, izdalo z ozirom na bližnji strankim kongres svoje tajniško poročilo o stanju stranke. Citatelj tega res svojevrstnega poročila se ne more dovolj načuditi ogromnemu vsestranskemu agitacijskemu in vzgojnemu delu, ki ga je samo v preteklem letu izvršila bratska avstrijska stranka. Nič čudnega ni, da je stranka danes ena številno najmočnejših in tudi organizacijsko najbolj utemeljenih strank. Proti taki stranki ne bo kapitalizem in ne bodo njegove najrazličnejše stranke nikoli ničesar opravile. Avstrijska socialno demokratična stranka šteje 592.346 politično organiziranih članov, to je ravno 50 odstotkov vseh odraslih prebivalcev avstrijske republike. V mestih samih je pa že vsaki 4 odrasli prebivalec politično organiziran član stranke! Pa tudi v najbolj kmečkih okrajih je stranka nepričakovano močna. V Burgenlandu n. pr., kjer sploh ni nobene industrije, kjer se vse prebivalstvo rekrutira zgolj iz kmetov, je vsak 10 odrasli prebivalec član stranke! Lansko leto je stranka pridobila samo na Dunaju 23.000 novih članov. Dunaj sam šteje skupno 324.525 organiziranih strankinih pristavev, med katerimi je samo žensk 100.641.

V strokovnih organizacijah samih je organizirano skupno 807.515 članov, znači tedaj, da je nič manj kot 73 odstotkov članov strokovnih organizacij tudi politično organiziranih. In strankino vodstvo pravi, da se mora v najkrajšem času še ostalih 27 odstotkov pridobiti za stranko!

Te svoje organizacijske uspehe pa pripisuje strankino vodstvo upravičeno predvsem svojemu razvitemu in silno razširjenemu strankinemu tisku. Stranka izdaja 6 dnevnikov s skup-

no dnevno naklado 137.000 izvodov, 13 tednikov s vsakokratno naklado 168.000 izvodov in cel kup raznih mesečnikov, od katerih ima samo »Sozialdemokrat« 315.000 vsakokratne naklade, žensko glasilo 164.000, mladinsko glasilo 30.000, »Schutzbund« 45.000, »Mali kmet« 90.000, »Najemnik« 150.000, »Naturfreunde« 59.000; za kulturne in športne strankine organizacije izhaja še posebej 26 nadaljnjih mesečnikov s skupno vsakokratno naklado 940.000 izvodov!

Nadalje izhaja 45 strokovnih listov s 885.000 izvodov naklade. Na samem Dunaju je bilo nadalje prošlo leto razdeljenih brezplačno 1 milijon 155.000 različnih brošur! Strankina založba pa je založila 25 večjih knjig, od katerih je bilo je bilo razprodanih v poslovnem letu 151.000 izvodov.

»Bildungszentrale« je pa vodila 134 šol, priredila 1274 poučnih večerov, 122 ciklusov predavanj v 750 večerih ter 3883 posameznih predavanj, da ne govorimo o kolosalnem številu različnih shodov, sestankov ter o velikem številu umetniških večerov, koncertov itd. itd.

Evo, predvsem s tiskom so agitali za stranko in vzgojevali delavstvo v socialističnem duhu avstrijski sodruzi — pa naj se potem čudimo, če je danes njihova stranka in sploh vso njihovo gibanje tako mogočno?

Ne, čudimo se raje naši slepoti in mlačnosti! Primerjajmo stanje socialno demokratične stranke v Avstiji, njegovo naklado z našim in jasno nam bo takoj, zakaj smo tako slabi.

Jugoslovanski delavci, zamislite se v to poučno poročilo avstrijskega strankinega vodstva k svojemu letnemu strankinemu kongresu!

Logični sklep pa si napravite sami.

Sedaj veste, kako se zida močna delavska, razredna, socialistična stranka.

F. A.

Za socialistično Društvo narodov.

Jesensko zasedanje Društva narodov se je zaključilo s precej važnim preokretom v mednarodni politiki. Napetost med posameznimi vodilnimi državami v Društvu narodov je nekoliko popustila, kapitalistični interesi Francije so prisilili francosko vladu, da se je približala Nemčiji, kapitalisti vseh evropskih držav so se zedinili v vprašanju koncentracije kapitalističnih sil...

Vsa »pacifiistična« meščanska Evropa je zapela slavospeve Briandu in Stresemannu. Evropska velika in mala buržuazija si je dolgo častitala na uspehih, ki so jih dosegli njihovi zastopniki v Društvu narodov...

Z vstopom Nemčije v Društvo narodov se je izvršil v resnici v evropskem političnem življenju pomemben preokret. Kapitalistični interesi Francije, Anglije in Nemčije so se že od

nekdanj križali med seboj. Povzročili so že nešteto ekonomskih in političnih kriz in ustvarili so celo krvavo svetovno vojno. Ali »bistroumni« državniki Francije, Anglije in Nemčije so uvideli, da je nemogoče ostati pri stari politiki in metodi, ko se na zapadu širi in utrjuje — ameriški kapital, ko grozi iz vzhoda socialistično, torej protikapitalistično gibanje, ko v njihovih lastni deželah divjajo gospodarske krize in ogromne delavske mase kujejo meče za socializem, za socialistično družabno uredbo! Briand, Stresemann in Chamberlain, ki zastopajo predvsem kapitalistične interese, so uvideli, da se morajo koncentrirati, ako hočejo vsaj za silo in še za neko dobo ohraniti sedanjí gospodarski in politični red.

Spoznanje, da Zedinjene države Ameriške nočejo sodelovati v Društvu

narodov zgolj iz egoističnih razlogov, ker nočejo namreč Evropi pomagati pri njeni finančni sanaciji, je prisililo sindikat težke industrije v Franciji ter trgovske in industrijske organizacije Anglije, da so zgolj radi zblizanja in koncentracije svojih sil nekoliko popustile napram kapitalističnemu in ekspanzivističnemu interesu Nemčije.

Gotovo je pač, da bodo imele vse zaveznice države z Nemčijo vred precejšen profit. In gotovo je tudi, da bo Nemčija vedno več zahtevala, kajti ona se momentano nahaja med dvema taboroma; na eni strani nemški socialistični proletarijat in Rusija, na drugi pa Društvo narodov, odnosno Francija in Anglija.

Trenutno pomeni tedaj vstop Nemčije v Društvo narodov veliko izpremembo v mednarodni kapitalistični politiki, izprememba, ki predstavlja precejšnjo pridobitev za politiko miru in sprave v Evropi. Vendar bo pa tudi ta sporazum le relativne trajnosti, ako se obenem in celokupno delovanje Društva narodov ne postavi na novo bazo in mu da nov ljudski, z eno besedo socialistični pravec.

Zahteva mednarodnega proletariata je: ustvariti **socialistično Društvo narodov**. Ker nam je le Društvo narodov, ki bo vodilo in reševalo mednarodne probleme in odnose po socialističnih načelih in vidikih, sigurno jamstvo trajne mirovne politike.

Zinovjev in Trockij izročena sodišču?

Poročilih iz Moskve se je Stalin odločil, nastopiti z vso strogošću proti voditeljem komunistične opozicije in je baje ukazal zapreti Zinovjeva in Trockega, ki sta opoziciji načelovala ter tudi, vzlic kategoričnim sklepom sedanjega vodstva ruske komunistične stranke, da ne sme opozicija javno nastopiti do prihodnjega strankinega kongresa, prirejala javne diskuzije proti sedanjemu kurzu komunistične državne in gospodarske politike v Rusiji. Na teh javnih zborovanjih opozicije so bile sprejete resolucije, ki ostro grajajo Stalinovo politiko. Zinovjev in Trockij sta mnenja, da mora komunistični režim v Rusiji služiti predvsem industrijskemu delavstvu ter obremeniti, v svrhu gospodarske sanacije Rusije, predvsem kmete, ki jim je ruska revolucija še največ koristila. Stalin je nasprotnega mnenja, da je treba povečati industrijsko produkcijo, poenostaviti v svrhu čim večjega varčevanja državno upravo, ter voditi v pretežno agrarni Rusiji kmetom naklonjeno politiko. S kmetom sovražno politiko da je resno ogrožen ves nadaljni razvoj sovjetske Rusije. Značilno za disciplino, ki vlada v ruski boljšev-

ški stranki, je dejstvo, da so komunistični delavci, zlasti petrograjski, ostro obsodili nastop opozicije v javnosti, češ, do krši strankin red. Po zadnjih vesteh iz Moskve je centralni odbor komunistične stranke izročil Zinovjeva, Trockega in Piatovskega sodišču, ki jih bo sodilo ter najbrže izgnalo v Sibirijo. Tudi javljajo, da je bilo aretiranih več delavcev in da sta bila dva mornariška polka v Kronstadtu razpuščena, ker sta baje prešla k opoziciji.

Gotovo je pač, da se vrše v Rusiji hude notranje borbe, in da zavisi od pravilne rešitve teh sporov nadaljni razvoj ruske revolucije in delavskega gibanja vobče.

Kantonske čete zmagujejo.

Vsa južna Kitajska pod oblastjo ljudske armade?

Londonski telegrafski družbi javljajo iz Šanghaia, da so ljudske čete iz Kantona premagale armado Šanghajskega guvernerja Suntsuanfanga, zavzele mesto Rantsang ter da ogrožajo glavni stan Šanghajske armade, Kinkiang. Računa se vsled tega prav resno z možnostjo vkorakanja kantonskih čet v Šanghai. V tem slučaju bi prišla vsa južna Kitajska pod oblast kantonske armade. Pričakujejo tudi, da se bo mesto Vutšang, ki ga Kantonske čete že več tednov oblegajo, vsak čas udalo. Po poročilu v »Daily Telegraphu« se je mesto že predalo ljudski armadi. Isti list javlja tudi, da je Suntsuanfang izpraznil mesto Kiukiang v pokrajini Kiangsi, ki ga ogrožajo Kantonske čete.

Proti redukciji železničarskih plač in železniškega osebja.

Centralno tajništvo delavskih zbornic v Beogradu je naslovlilo na ministra socialne politike z ozirom na nameravano redukcijo železničarskih plač naslednje pismo:

»Tajništvo Delavskih zbornic je od svojih podružnic izvedelo, da se delajo velike priprave za novo redukcijo železniških delavcev in železničarskih plač. Opravičiti se hoče to redukcijo delavcev in plač s prenizkimi krediti. Redukcija železničarskih plač se vrši že sedaj, vključno temu, da so bili že stari prejemki železničarjev taki, da niso zadostovali niti za vzdrževanje golega življenja. In tudi osebje se reducira vključno temu, da niti prejšnji stalež zdaleka zadoščal za kolikor koliko normalno funkcioniranje našega železniškega prometa.

Ako se bo omenjena redukcija res izvršila, bodo morali tedaj oni delavci, ki še ostanejo v službi, dobesedno podležti ogromni teži dela.

Kot dokaz, da je že sedanje številno delavcev prenizko, naj navedemo,

da je načelnik zagreškega strojnega oddelka inž. Marković izjavil zastopnikom železničarjev, da mora izvesti redukcijo delavcev vzlic temu, da je njegovemu oddelku in za njegov delokrog potrebnih najmanj še 1200 novih delavcev in da izvršuje vsled pomankanja delavcev samo tekoče posle.

Vest o novi redukciji delavcev in plač je rodila med železničarji veliko razburjenje, ki se je pokazalo tudi na protestnem shodu, ki se je vršil 25. septembra v Zagrebu.

S teh razlogov apelira tajništvo Delavskih zbornic na ministrstvo sabotažaja, da nameravane redukcije železniških delavcev in plač ne izvrši in to tudi zato, ker bi bil v tem slučaju hudo ogrožen, zlasti v tem času izvoza, ves naš železniški promet. Ako je vsled nezadostnih kreditov redukcija res nepreprečljiva, tedaj naj se raje reducira upravno osebje in administracija poenostavi, nikakor pa ne produktivni element, delavstvo.

Pričakujemo, da bo ministrstvo uvidelo vso važnost vprašanja in da bo ukrenilo vse, da se obvarujejo interesi železniških delavcev ter tudi samega prometa in gospodarstva.

Dunajska občinska uprava kot uzor celemu svetu.

IV.

Takšnih hišnih kompleksov, to je objektov, ki spadajo v eno skupino in štejejo skupno po več sto stanovanj, je že mnogo zgrajenih in sicer po vseh mestnih okrajih, največ seveda v takozvanih delavskih okrajih. N. pr. v Ottakringu, Favoritnu, Brigittenau ter v Floridsdorfu. Arhitektonično se hiše zlasti na zunaj zelo razlikujejo. Mestna občina, dasi ima sama precej prvovrstnih moči, daje priliko vsem privatnim arhitektom, da se udeležujejo ter medsebojno tekmujejo. Te prilike bi strokovnjaki nikoli ne imeli, ako bi bila gradba stanovanj prepuščena takozvani privatni iniciativi, to je špekulantom, ki grade kasarne, ker jim gre edino za profit!

Ravnokar imam pred seboj najnovejšo poročilo o dograjeni hiši »Lassalehof«, ki se nahaja ob Volksgartenstrasse in vsebuje 290 stanovanj. Za omenjeno hišo, ki je nekaka luksuzna stavba, je bilo predloženo nič manj kot 91 načrtov bila je zgrajena po enem načrtu, ki je dobil drugo oceno. Da se je pri tej hiši polagalo posebno važnost na njeno zunanjost, je pripisati temu, da se zgradba nahaja na posebno važnem termetnem prostoru. Nasprotniki socializma so včasih posebno radi naglašali, da socialisti nimajo smisla za umetnost in lepoto, da mislijo samo na želoce! Da temu ni tako, se

bodo morali kmalu prepričati. Ravno nasprotno: socializem stremi za resnično in pristno umetnostjo, in to ne samo na zunaj, marveč in pred vsem na znotraj. Kapitalistom in dobičkarjem pa je bilo dovolj, da je imela hiša n. pr. na zunaj prilično lepo fasado, od znotraj pa je bila lahko zgrajena z vsemi hibami in pomanjkljivostmi. Ravno na Dunaju je silno mnogo takih hiš, ki sestojijo iz ene večje sobe in takozvane kuhinje, ki ji dunajčani pravijo: Gangküche. Taka kuhinja je n. pr. do največ 3 metre dolga in 2 metra široka. Svetloba prihaja v njo skozi okno na vratih; toda na hodnik, to je posredno. Stranišča se nahajajo na hodniku in sicer vedno za dve ali več strank skupaj. Okna teh stranišč so obrnjena v takozvani »Lichthof«, ki tega imena ne zasluži, ker je komaj do 0,75 metrov širok. Da pri troinčetvernadstropnih hišah ne pride v take »oaze« nikoli sonce, je jasno. Zato je zrak v večjih mestih silno drag in slab. Posledica: neizogibna tuberkuloza.

Prva naloga socialistične občine torej je, da z novimi modernimi stavbami takšne tuberkulozne brloge razbremeni, da ne bo stlačenih po pet in več oseb skupaj in ko bo novih stanovanj dovolj, da se take hiše podro. Te naloge se dunajski sodrugi dobro zavedajo. Da vlada radi tega pri hišnih posestnikih obup, ni treba posebej naglašati. Kakor sem že omenil, se grade zunaj na periferiji, kjer je stavbišča dovolj enodružinske hiše v obliki kolonij. Dunajčani jim pravijo »Siedlungen«. To so majhna vrtna mesta zase in tvorijo že danes lep venec okrog velikega mesta.

Velika skupina ali naselbina je takozvani »Rosenhügel« z 486 hišami v XII. okraju tik Južne železnice. Druga, manjša, takozvana »Hermeswiese« je v bližnjem Hötzendorfu z 284 hišami. Tretja novo zasnovana največja in najlepša kolonija zaseda 511 hišami je v Kagramu v XXII. okraju. Vsaka hišica tvori zazidano ploskev 40—42 km² z vrhom v površini 350—400 m². Ker pa velikanski razmah mesta ne dovoljuje večjih parcel, zato se je sedaj obseg skril na 200 kvadratnih metrov. Kar pa vsekakor zadostuje za preskrbo ene

Kupite 1 mar

nogavice z žigom in znamko (rdečo, modro ali zlato)

„ključ“

da se prepričate, kako en par traja kakor štirje pari drugih. Dobivajo se v prodajalnah. Nogavice brez žiga „ključ“ so ponarejene.

Jack London:

Železna peta.

(Socialni roman. Prevel I. V.)

(Dalje.)

To je bilo pred potresom. Dva in dvajset let sem plačeval članarino. Še sedaj sem član in še plačujem članarino, čepravno se mora sedaj vse držati zelo tajno. Vedno bom plačeval svoje prispevke in ako pride kooperativna zajednica, bom srečen.

Sama sebi prepuščena, sem se pripravila, da na petrolejki skuham zajutrek in si uredim stanovanje. Pogosto, zgodaj v jutru ali zvečer, ko se je stemnilo, se je priplazil Carlson v jamo in delal po nekoliko ur. Najprej je bilo moje stanovanje — platno za šotor. Pozneje se je postavil majhen šotor. In še pozneje, ko smo bili popolnoma prepričani o varnosti na tem mestu, smo naredili majhno hišico. Ta hišica je bila popolnoma prikrita radovednim očem, ki bi morda na kak način pogledali v jamo. Košato rastlinje tega skrivališča je dajalo prirodno varstvo. Tudi je bila hišica prislonsena k navpični steni. V steno samo, podprto z močnimi debli, dobro posušeno in opremljeno z okencimi za zrak, smo izdolbili dve izbici. A verjemite mi, marsikatero udobnost sem imela. Ko je Biedenback, nemški terorist stanoval pozneje z nami v jami, je naredil pametno pripravo, potem katere je bil dim uničen in nam je bilo mogoče, da smo v zimskih večerih sedeli okrog prasketajočega ognja.

Tu moram povedati besedo za blagodušnega terorista, ki so ga v revoluciji bolj nego katerega-

koli sodruga, strašno krivo razumeli. Sodrugi Biedenback ni povzročil nobene izdaje. Tudi ga niso, kakor se je splošno govorilo, usmrtili sodrugi. To laž so izmislile kreature oligarhije. Sodrugi Biedenback je bil raztresen, pozabljiv. Bil je od enega izmed naših straž pri skrivališču ob Carmelu ustreljen in sicer vsled tega, ker se ni mogel takoj spomniti tajnega gesla. Bila je to žalostna pomota. Da bi pa svojo bojno skupino izdal, je grda laž. Nikdar ni kdo bolj pošteno in odkritosrčno delal za stvar, kakor on.

Devetnajst let je bilo naše skrivališče, ki sem ga našla jaz, malodane nepretregano zasedeno. Ali ves ta čas ni bilo, razen enega slučaja, odkrito. In vendar je bilo le četrto milje daleč proč od Wicksonove lovske hiše in skromno miljo od vasi Glen Ellen. Vedno sem slišala jutranje in večerne vlake prihajati in odhajati ter sem si uravnavala uro po žvižgu sirene v opekarni.

19. Preobrazba.

»Ti se moraš popolnoma spremeniti,« mi je pisal Ernst. »Ti moraš prenehati biti. Moraš postati druga ženska — in sicer ne samo po obleki, nego tudi pod tvojo kožo in obleko. Moraš se tako preobraziti, da bi te celo jaz nikdar ne spoznal — svoj glas, svoje kretnje, svoje navade, hojo, držanje, vse.«

Poslušala sem njegov ukaz. Cele ure sem se vadila dan na dan, da pokopam staro Avis Everhard in postanem druga ženska, drugo bitje. Le po dolgih vajah je bil uspeh dosežen. Posameznosti v modlaciji glasu sem urila skoro nepretregano, dokler ni glas mojega novega »jaza« dobil druge oblike. Bila je avtomatična prilagoditev k

vlogi, ki je prihajala v poštev. Trebalo se je vživeti v to, kakor da je veljalo, prevariti samega sebe. Bilo je, kakor če se uči kdo novega jezika, recimo francoskega. Najprej je francosčina le akt volje. Učeči se misli angleški in prestavlja na francosko, ali čita francoski in si prestavlja potem na angleško predno razume. Pozneje, ko ima že trdno podlago, čita, piše ali misli učenec francoski brez pripomočka angleščine.

Tako je tudi s takimi preobrazbami. Treba se tako dolgo vežbati, da postanejo prevzete vloge resnične, tako da bi zopet bila potrebna posebna stroga volja, postati svoj prvotni »jaz«. Seveda je bilo mnogokdaj najprej le neroden poskus. Mi smo ustvarili novo umetnost in mnogo je trebalo pri tem misliti. Ali stvar je napredovala. Mnogi so v tej umetnosti lepo napredovali in mnogo pripomočkov in zvijač je bilo zbranih. Ta zbirka je bila neke vrste učbenik, ki se je uporabljal potem v šoli revolucije.

V tej dobi se je zgodilo, da je izginil moj oče. Njegova redna pisma so izostala. Ni prišel več v naše stanovanje v Pell ulici. Sodrugi so ga iskali povsod. Po naši tajni službi smo preiskali vse ječe države. Ali izginil je tako, kot da je pogoltnila zemlja. In še do današnjega dne ni nobenega sledu, ki bi pokazal, kaj se je zgodilo z njim.

Šest samotnih mesecev sem preživela v svojem skrivališču. Ali to niso bili nobeni zabavni meseci. Naša organizacija se je vidno jačala in bilo je vedno cele kupe dela, ki so se morali izvršiti. Ernst in njegovi sovoditelji so dali iz ječ navodila, kaj se naj dela.

Dalje prihodnjič.

družine z vso zelenjavo. Hišice so nadstropne in vsebujejo tedaj skupno nad 60 m² stanovanjske površine. V pritličju se nahaja: predoba, ena večja soba, kuhinja in pralnica, ki obenem služi za kopalnico. V nadstropju pa je ena večja in po dve manjši spalni sobi. Seveda niso vsa stanovanja samo ene tipe. Nekatera imajo v pritličju večjo stanovanjsko kuhinjo, takozvano »Wohnküche« in eventuelno eno delavnico. Poleg tega pa tudi hlev za male živali kakor: zajce in kure. Vse kolonije so takoj preskrbljene z vodo, elektriko, plinom in kanalizacijo. Tudi ceste so po najmodernejšem sistemu zgrajene. V kolikor niso tlakane, so pa z oljem impregnirane ter so proste blata in prahu.

B-n.

Življenje državnih stebrov.

Kako naši stebri države živijo, oz. životarijo, hočemo v par konkretnih primerih pokazati. Stebri države jim pravijo ministri meščanskih držav menda v današnjih časih prav zato, ker so tile državni uradniki res po rojstvu kakor stebri, kajti ti ljudje stojijo pokoncu in držijo, nosijo in garajo, ko bi človek mislil, da so se že davno spametovali, če vidijo, kako jim ta ljuba država sama izpodkopava temelj, na katerem stojijo, ko jih izčrpava in izmzgava do bele krvi. Da danes izpregovarjamo o teh stebrih, do tega je privedlo »razmišljanje« nekega državnega uradnika, ki je pred kratkim v nekem meščanskem listu milo ternal in jokal, a vendar vse svoje bedno življenje premalo jasno in konkretno popisal, da bi mu mogel kdo popolnoma verjeti. Da bi se seveda kak tak obupen stebriček vendar upal drugače misliti kakor meščanska mentaliteta, recimo po socialistično, o bog varuj, to bi bilo strašno. Vedno in dosledno meščansko, kvečjem še narodno socialistično »z veliko ljubeznijo do obstoječega«. — Da se povrnem k bistvu! Kako živi n. pr. kak srednješolski učitelj ali suplent, ki že ima izpite. Tak človek dobi, ako k sreči še ni oženjen, 1300—1400 Din mesečne plače z vsemi dokladi vred. Nadur, ki so bile slučajne in tudi precej bagatelne, ne moremo upoštevati. Kaj torej napravi s tem velepremoženjem? Za sobo plača 350—400 Din, za kavo (seveda je že luksu) plača 90 Din, za hrano plača v abonmaju povprečno 500 Din, za perilo (včasih se mora preobleči) 50 Din, za stanovsko društvo 40 Din. To že zneso skupaj 1030 Din. Torej mu ostane za vse drugo: za obleko, za podplate, za milo, za kako zemljico kot prigrizek, za knjige (? luksus), za tobak (? z dovoljenjem), za enkrat na teden kavo popoldne v kavarni, za gledališče (samo enkrat na desec), za razna društva (recimo 2—3), za kopelj itd. okroglo 270—370 Din. — Če računamo samo ene podplate 40 Din je še samo 230 Din. — Bolan seveda ne smeš nič biti. To sploh ni dovoljeno, ker ni zdravo. Pomislite torej vi ljudje, plemeniti meščani, kako živi tak uradnik prve kategorije, ki uči vaše otroke, da postanejo dobri, pravi državljani. — Kaj pravijo ministri s svojimi plačami do 50.000 Din k temu? Kaj? Vsi morejo biti kakor Pašić! Modro so rekli in imajo tudi svoj prav. — Pa recimo, da gre temu mlademu suplentu še dobro. Ima še za luksu, za podplate in kake hlačke denar. — Zdaj pa vzemite uradnika iste kategorije, ki je oženjen in ima, recimo, 3 otroke. V službi je že nad 10 let. Ta pa ima plače okroglo 2800 Din. Vsega skupaj s tistimi dokladi za otroke in ženo po 150 Din mesečno. Skupaj 2800 Din. Za stanovanje plača v zelo ugodnem slučaju le 450 Din. Privošči si luksu, pa ima služkinje, da se mu žena ne izgara, na plača 200 Din. Za mleko plača 180 Din (po 2 l na dan), za kurjavo mesečno 150 Din (po zimi najmanj 250—300), za luč 50 Din, za svoje stanovsko društvo 30 Din, za hrano porabi minimalno (za 6 ljudi) 1800 Din. Torej skupaj 2860 Din. Manjka torej že 60 Din. Kje pa so sedaj še obleka, perilo, čevlji in vse drugo, kar tudi najmanj civiliziran človek rabi? Pa bognedaj, da bi se ta upal

Enrilo

Splošno priljubljen

kavni nadomestek

okusen i cenen.

Dobiva se v vsej

dobro asortiranih

kolonijalnih trgovinah.

in drznil zboleti? Kaj pravijo sedaj naši meščanski, skromni in ponižni sodržavljeni nato, da ta steber še stoji? Ali bi se morda kaj hudo čudili, ako bi slišali, da se je udal korupciji, ali takozvani zaradi? To so namreč take prilike, iz katerih je izšla beograjska korupcija in tako mnogi slučajni defraudacij po južnih krajih, pa tudi že pri nas. Ali pa bi se morda kak pristaš Radića, ki tako lepo po-

je, da svi činovniki niš ne rade, ali pristaš Pašića, ki obožava svojega državnega predstavnika, ali bi se pa vendarle še bolj začudil, če bi slišal, da je tak steber prve kategorije devetog stepena umrl vsled oslabiljenja kar je lepše rečeno mesto izstradanosti, ker se ta norček ni dal korumpirati, oziroma ni znal nikjer defraudirati? Oj, vi stebrički, kako ste ljubki v svojem smešnem idealizmu?

Dnevne novice.

Koliko je zgubila Trboveljska družba pri »Slavenski banki«? Dr. Hofmannthal se je v zadnji »Die Borse« prav pošteno spravil nad upravni svet Trboveljske premožkopne družbe, ki je proti predpisom družbinih pravil pokupil za 7 milijonov lir (14 milijonov dinarjev) delnic Slavenske banke, ne da bi s tem soglašali tudi ostali delničarji te družbe. Smatra, da je ta denar sedaj izgubljen in da ga bodo delničarji sodnim potom iztirjali od upravnega sveta TPD, ki ga naj krije iz svojih sredstev. Trboveljska družba ima v celoti 1 milijon delnic in je vsled tega vsaka delnica oškodovana za 1 in pol zlatega franka. To je tedaj vsa zguba te družbe pri Slavenski banki in ko bi ne tlačila ta družba tako svojih delavcev, bi mi rekli, da je čisto prav, če so velekapitalisti zakrivali krah Slavenske banke, da tedaj nosijo tudi oni večino zgube. Ker pa vemo, da je ta družba ob asistenci in potuhi vseh naših vlad še vedno iztisnila vsak dinar iz delavskih žuljev, zato opozarjamo že danes vso javnost na to, da bo pomenilo vsako poslabšanje položaja rudarjev s strani družbe kritje zgube pri Slavenski banki. Zoper to se bodo pa rudarji in vsa naša javnost zavarovali.

Kaj so govorili hišni posestniki na kongresu? Znano je, da so imeli hišni posestniki iz cele države v septembru svoj kongres v Ljubljani, ki sta se ga udeležila tudi dva zastopnika avstrijskih hišnih gospodarjev, ki sta prišla v Jugoslavijo hujskati zoper socialiste, ker njun glas že v Avstriji nič več ne zaleže. In če prečitamo poročilo o tem kongresu hišnih gospodarjev, ki mu je poslal tudi klerikalni poslanec dr. Kulovec svoje pozdrave, tedaj vidite, da je bilo vse skupaj prav nesramna gonja proti socialistom, ki še edini ščitijo danes interese najemnikov. O avstrijskih socialistih, ki so samo na Dunaju v nekaj letih sezidali 25.000 novih stanovanj in bo tam stanovanjska kriza že skoro rešena, se je predsednik avstrijskega društva izrazil na sledeči zabavni način: Naš avstrijski boljševizem lahko imenujemo mrzli boljševizem. Ruski boljševik dela drugače. On nastopa popolnoma odkrito. Pravi: ti mi daš to ali ono, drugače te zakoljem(!). Pri nas naši socialisti niso tako surovi. To so olkani, fini ljudje v žakeju. Ti ljudje nas ne bi jejo in nam ne jemljejo naše lastnine s silo, ampak delajo to na fin, zviti način. — Tako-le prilično so prepevali hišni gospodarji na svojem kongresu. Vlada je hišne gospodarje uslišala in osnutek, ki ga najemniki odločno zavračajo, odgovarja interesom hišnih gospodarjev.

Dva delegata iz Nemške Avstrije sta se udeležila kongresa hišnih posestnikov v Ljubljani, kjer sta hujskala zoper jugoslovanske najemnike. Konstatiramo samo to, da ko bi se bil te dni udeležil naših socialističnih protestnih shodov zastopnik

avstrijskih najemnikov in pri nas govoril zoper hišne posestnike, bi se najbrže ne mogel tako svobodno kretati.

Nedeljski železničarski protestni shodi so povsod sijajno uspeli. V celoti se je vršilo na ta dan 10 shodov. V Ljubljani se je vršil protestni shod že v soboto zvečer. Zlasti so dobro uspeli shodi v mariborski oblasti. Na Grobelnem sta govorila ss. Magdič in Čanžek, v Breznu sodr. Krajnik, v Vučenici s. Bahun. Povsod so bile soglasno sprejete protestne resolucije zoper nameravano redukcijo plač in obojja. Vseh shodov so se tokrat udeležili tudi že uradniki.

Ljubljana ima vladnega komisarja. Do dveh let je gospodaril na ljubljanskem magistratu demokratski svet. Sedaj imamo zopet vladnega komisarja, ki naj izvede volitve v občinski svet ljubljanski. Bojimo se, da zopet mine pol leta ali pa še več, preden se izvrše volitve, ker že iz zakonitih razlogov prej niso mogoče. In tako torej poteko skoro tri leta, ko bo ljubljanska občina upravljana nelegalno, nezakonito. Koliko socialnega dela se je v teh letih zamudilo! In to naj traja še — in še! Ljubljanski občinski volilni red je krivičen. V vladi niso demokrati, a kljub temu vlada še do danes ni Ljubljani vrnila splošne in enake volilne pravice. Poslanec Ljubljane je sam dr. Korošec, predsednik Slovenske ljudske Stranke, v vladi je g. Pucelj, toda o izpremembi volilnega reda za avtonomna mesta, da dva gospoda ne napravita nikakršnih resnih korakov. Kje je demokracija? Kje ljudske pravice? Iz ravnanja sedanjih režimovcev bi utegnili le sklepati, da je gospodom prav tako kakor je, ker s svojim molčanjem sankcionirajo takratni zahrbtni čin samostojnih demokratov. Zločin nad občino je, da se na tako nedemokratični način jemlje pravice ljubljanskemu prebivalstvu, ga pušča socialno propadati skoro tri leta! To je zamuda, ki se ne da nikdar več nadomestiti.

Pregrupacija meščanskih strank. Davidovičeva demokratska stranka se je združila z bosansko turško stranko v skupno »Zajednico«. Ta nova parlamentarna zajednica je imela te dni svoje zborovanje, na katerem se je dolgo debatiralo o načinu in pravcu skupnega političnega delovanja. Mi vse te in take poizkuse združitve meščanskih političnih skupin le pozdravljamo, ker vidimo v tem korak naprej v procesu razčiščenja in konsolidacije našega političnega življenja. Meščanske stranke v en tabor, delavske tudi.

Rade Pašić se je odzval vabilu trgovskega sodišča v Beogradu, da predloži bilanco o svoji imovini in pride sploh osebno pred sodišče, ki je razpisalo na zahtevo obrnjenih upnikov stečaj nad njegovo »kučo« v Beogradu in nad njegovim avtomobilom. Več kot toliko révež namreč nima. Če bi enako storil navadni trgovec, bi ga dolga roka postave ta-

koj »uhvatila«, ker pa gre v predmetnem slučaju za Rade Pašića, se more ta lepo poživžgati na namere in sklepe beograjskega sodišča in se mirno sprehajati po lepi cavtatski obali. Umestno bi z ozirom na vse to bilo, da bi se tekom sedanjega šolskega leta predavalo na naših pravnih fakultetah o tem sila mikavnem predmetu: »Pravni čut in pravni običaji v državi SHS...«

Tudi Nemci hočejo v vladu. Voditelj vojvodinskih Nemcev, dr. Kraft je izjavil, da je nemška parlamentarna delegacija pripravljena sodelovati z radikali, ako se bodo ti zavezali za samoupravo in za novo, pravičnejšo davčno politiko, kakor je to izjavil Ninčić v Ženevi. Skratka, Nemci si žele spet k radikalom in s tem v vladu, odnosno vsaj k uživanju vladne radikalne protekcije.

Novih volitev ne bo. Zadnjič je bilo precej govora o novih volitvah, ki da si jih želi gospod Pašić, odnosno radikalna stranka. Marsikateri kandidat je že upal in marsikateri trepetal. No, pa je sedaj Pašić tudi to dementiral in o skorajšnjih volitvah ni več govora. Ker pa vztraja Pašić pri tem, da mora sklicati širše zborovanje radikalne stranke, da se vidi, kako misli in sodi narod, ni vendar izključeno, da pride le nazadnje do volitev. Socialisti smo že ponovno povdarjali, da je treba čimprej v volitve, ker vidimo v tem edini izhod iz sedanjega nevzdržnega položaja.

Narodna skupščina, ki se je otvorila in zaključila s pozdravnimi govoranci predsednika Trifkovića na češke goste, si je spet dovolila primeren odmor, nakar pride spet na dnevni red menda stanovanjski zakon. Kaj pride za tem, na vemo, izgleda pa, da bo Uzunović tudi topot tolažil javnost s tem, da ni še nič pripravljenega. Radovedni smo, če bo opozicija vendar znala prisiliti vladu, da dela tudi za narod in ne samo zase.

»Uzunović je dober radikal« — je rekel Pašić dopisniku »Politike«, ki ga je obiskal v Cavtatu. Še pred kratkim je bil Pašić o Uzunoviću drugačnega mnenja, zlasti pa takrat, ko je Uzunović sestavil vladu mesto Pašića samega. Tudi je Pašić dementiral vse »tobožnje« njegove izjave o narodnem bloku in o Pribičeviću. Nekaj pa more le tčitati za vse tem bédnim manevriranjem in dementiranjem bivšega premirja. Kaj misli in kaj hoče, pa nam bo morda vsaj približno vedeti, ko se Pašić povrne v Beograd, kar se menda zgodi še tekom tega meseca.

Zagrebski incident je vznemirjal belgrajsko sporazumaško vladu, in že je izgledalo, da bo Uzunovićeva kabineta konec. Radić se je pri sprejemu češkoslovaških gostov v Zagrebu nevljudno obnašal, okrcal je velikega župana, odstavil na licu mesta vso zagrebško železniško hierarhijo, povedal Čehom, da imamo v Jugoslaviji tudi Hrvate, in ne samo Srbe (na Slovence je slučajno pozabil) in da tudi v češkoslovaški republiki imajo i Čehe i Slovake, povedal je, da se on na slovansko vzajemnost pofajfa, ker mu je ljubša njegova hrvaška »človečanska« vzajemnost itd. In povedal je končno, da v Zagrebu komandira on, in ne cilindraš. Vika in krika je bilo v naših listih zaradi te stvari veliko, pa se je nenadno poleglo. Vlada in tudi Radićev Krnjač, tisti, ki rešuje z ameriškano hitrostjo gospodarsko krizo, je sejala, pa sklenila, da se naj ji iz Zagreba natančno piše, kako je bilo, medtem se pa bo politika sporazuma nadaljevala, ker je ta politika utemeljena in odgovarja ugledu in interesom države, nacije in vlade itd. itd.

Radićeva razvojna faza od kaputašev do cilindrašev. Radić je s svojo večletno protikaputaško politiko dosegel ogromne uspehe med hrvaškimi seljaki — s to čudovito parolo jih je takorekoč omamil. Potem o kaputaših ni bilo dolgo več govora, in že smo mislili, da se je z monarhijo vred sprijaznil tudi s kaputaši. Pa smo se motili. Hotel je le dodati temu svojemu programatičnemu pojmu še drug istotako učinkovit in razumljiv pojem. Našel ga je in ga pri slavnostnem sprejemu češkoslovaških gostov tudi prvi

pot spustil v cirkulacijo. Povedal je i češkoslovaškim gostom i zagrebškemu velikemu in malemu županu, da je v Zagrebu in sploh v Hrvatski on gospodar in ne »cilindraši«... Radić je s tem obenem povedal, da stopa njegova politika v novo razvojno fazo, v fazo proticilindraškega boja. Sedaj bodo cilindraši civilili in javkali in Radićeva strankina seljaška ideologija je za par let preskrbljena. Po borbi proti kaputu, borba proti cilindrom, nato nekaj let borbe proti srajci in spodnjim hlačam, in ko bomo končno ostali nagi, bo menda tudi Radića in njegove mirotvorne republike in monarhije konec.

Pucelj vabi klerikalce v vlado. Na shodu v Vitanju, katerega sta se udeležila tudi Radić in Pucelj, je le-

ta rekel, da morajo klerikalci v vlado, ker ne gre, da bi samo on, Pucelj, zastopal celo Slovenijo, od Vitanja do Velikih Lašč. Klerikalci da imajo ogromno večino za seboj, pa naj zlomki zlezejo v vlado in delajo, ne pa, da samo leta in leta mrmrajo in nergajo, pri volitvah pa pohrustajo vse volilne kroglice. Priznati moramo, da je v tej kratki in jasni Pucljevi tezi več logike, kakor v klerikalni avtonomistični neavtonomistični politiki.

Peki in inženirji, ki se razumejo na gradnjo vodovodov, so zgradili sedaj tudi komunikacijsko cev, po kateri se preteka — oprostite, če je izraz pregrob — gnojica iz »Enotnosti« v »Naprej« in obratno. Skupno delo, kadar gre za pare — skupno delo, kadar gre za ideale.

Iz delavskega sveta.

4.443.523 organiziranih delavcev v Ameriki. Biro za delavsko statistiko v departmentu dela poroča, da je v Združenih državah bilo 4 milijone 443.523 delavcev organiziranih v strokovnih unijah dne 30. junija 1926. Od teh ima Ameriška delavska federacija 3.383.997, druge organizacije pa 1.059.526 članov. Okrog 202.000 članov živi v Kanadi. Biro pravi, v svojem poročilu, da se nahaja v Združenih državah 156 centralnih organizacij, od katerih pripada 107 Ameriški delavski federaciji, 49 pa je neodvisnih. Organizacija stavbinih unij ima 1.123.825 članov, ki se dele tako-le: unija tesarjev in mizarjev 376.400 članov, 140.000 električarjev, 125.000 pleskarjev in dekoraterjev in 103.600 zidarjev. Unije v kovinarski industriji imajo 279.225 članov; najmočnejša med temi je strojniška, ki šteje 130.000 članov. Železniške organizacije, ki ne spadajo k federaciji, štejejo več kot 700.000 članov; one, ki spadajo, pa 454.200 članov. Unija poštinih uslužbencev šteje 193 tisoč 631 članov. »Industrijski delavci sveta« (Industry Workers of the World) so po tem poročilu zelo padli na članstvo. Organizacija šteje nekaj čez 30.000 članov v farmerskih, gozdarskih, živinskih, oljnih, stavbinih in transportnih unijah.

Pregledovanje priseljenikov v inozemstvu. Lani je amer. oblast začela na Agleskem poizkus natančnega pregledovanja priseljenikov pred odhodom v Ameriko in na posebno določenih ameriških konzulatih so bili nastavljeni priseljeniški inšpektorji in zdravniki federalnega zdravstvenega urada. Zakon sicer določa, da je priseljeniška oblast v ameriškem pristanišču ona, ki ima pripuščati ali izključevati priseljenike, toda kar se tiče priseljenikov, ki so bili že pregledani in izprašani v inozemstvu, je v praksi postal pregled na ameriški strani le površnega in bolj formalnega značaja. Takim priseljenikom ni treba iti na Ellis Island, marveč jih površno pregledujejo na parniku samem. Oni se smejo izkrcati, čim parnik pristane na pomolu.

Ugodnosti tega sistema so očitne; treba je le pomisliti, koliko je priseljenik na boljšem, ako mu ni treba priti v ameriško pristanišče, da se le tu poizve, da ne odgovarja ameriškim zakonom. Tako pa si on prištedi nepotrebno pot in razočaranje.

Ta sistem se je pokazal uspešnim in je bil po dogovoru z inozemskimi vladam razširjen tudi na druge dežele. Kakor objavlja državni department, je sedaj tudi Švedska pristopila v vrsto onih držav, kjer se priseljenci za Združene države pregledujejo pred vkrcanjem. Ta sistem obvelja sedaj za deseterico evropskih držav; to so: Belgija, Danska, Nemčija, Velika Britanija, Nizozemska, Irska, Luksem-

burška, Norveška, Poljska in Švedska. V dveh poslednjih deželah stopi sistem v veljavo dne 1. septembra in tedaj bo 77 odstotkov vsega priseljavanja iz Evrope uživalo prednost pregledovanja v inozemstvu.

Z vstopom Švedske v seznam zgornjih držav je bil izčrpan budžet, ki ga je minuli kongres votiral v to svrhu.

Italijansko ženstvo brez volilne pravice. Ni dolgo tega, ko si je italijansko ženstvo prvič po dolgih letih bojov priborilo delno volilno pravico. Mussolinijev režim jim jo je tedaj dovolil samo v občinska zastopstva, toda edino tistim ženskam, ki plačujejo direktne davke in ki imajo akademsko naobrazbo. Predno pa so dobile priliko prvič glasovati, je občina odzvela volilna pravica, oziroma, občine bodo v bodoče upravljali od vlade imenovani komisariji. Fašizem je »diktatura« v »interesu Italije«, in ljudstvo mora ali verjeti ter molčati, ali pa se postaviti v bran za svoje pravice. Sedaj je večina še indiferentna in Mussolini jo drži v o-mamljenosti z imperialističnimi gesli. To bo držalo nekaj časa, a ker raja ne bo, se bo tudi italijansko ljudstvo vpraševalo, zakaj rajski preroki ne ustvarijo raja. Fašizem v Italiji sloni na bolj nevarnem temelju, kakor mesta okoli italijanskih ognjenikov. Potres, ki bo pomel s fašizmom, pride, ker nima nobenih pogojev trajnosti in ne bo živel. Vprašanje je samo, ali bodo izbruh, kadar pridejo, vulkanično divji, ali pa bodo milostno pomedli z režimom, ki ne spada v sedanjost dobo.

Egipčani sprejemajo angleško nadvlado. Kakor poročajo, je egipčanska vlada sklenila sprejeti angleško izjavo o neodvisnosti Egipta s prvotnimi rezervacijami. Te angleške rezervacije so kajpada take, da imajo Egipčani neodvisnost le na papirju ter da ostanejo pravi gospodarji Angleži. Toda Egipčani sprejmejo to le pod pogojem, da se Anglija zaveže, podpirati prošnjo egipčanske vlade za sprejem v Ligo narodov.

Trinajst milijonov podpore uni-verzi v dveh letih. University of Chicago (čikaška univerza) je do bila v teku dveh let nad trinajst milijonov dolarjev podpore. Njen glavni podpornik je John D. Rockefeller, z drugimi besedami, Standard Oil Co. Univerze, katere so odvisne za eksistenco od trustov, so tudi duhovno, ne samo gospodarsko, pod njihovo kontrolo. Kapitalistični krogi podpirajo šolstvo v svojem interesu z denarjem, ki ga izžemajo iz ljudstva. A le malo ljudstva se briga za izobrazbo, ki bi bila njemu koristna, zato je pač kapitalistom lahko voditi kapitalistično politiko s pomočjo ljudstva in voditeljev, ki so izobraženi po željah kapitalistov samih.

jinsko tajništvo se nahaja odslej v Mariboru. Na seji se je pokrajinsko načelstvo zlasti bavilo s sklepi kongresa in bilo je storjenih več važnih in dalekosežnih sklepov. O tem bodo obveščene vse organizacije.

Kultura.

»Kulturni pomen socializma«, prevod znamenite knjižice, ki jo je napisal dr. M. Adler, se dobi po 4 Din in se naroči pri Ljudski tiskarni v Mariboru ali pa pri prof. Favalju, državna gimnazija, Maribor. Vsi oni zaupniki, ki so prejeli brošure v razprodajo, naj jih čim prej razpečajo in naroče nove.

Maribor.

Tudi »socialna politika«. Naši klerikalci so se lansko leto zelo bahali s socialno političnim načrtom mariborskega občinskega sveta, češ, »glejte nas, mi bomo več storili za ubogo ljudstvo, kot vi, socialisti!« Socialisti nismo seveda zategadelj prav nič v skrbeh in se nismo prav nič bali, da bi klerikalci res odrešili svet. Končno se je omenjeni načrt vendar začel izvajati in sedaj imamo že na Rotovškem trgu tablo z napisom »Urad za socialno politiko«. Mi socialisti smo sicer začeli s socialno politiko brez posebnega urada, klerikalci so pa postavili urad, ki ga sedaj stopnjema **reducirajo**. Na predlog socialističnega kluba se je postavilo prvič leta 1923 v proračun 100.000 Din za nabavo učil za otroke ljudskih in meščanskih šol. To se je prihodnje leto ponovilo in naš namen je bil, da se s to postavko nadaljuje, dokler ne bo toliko knjig in drugih učnih pripomočkov, da bodo vsi šolski otroci tega deležni. To zahteva namreč socialistični program. Toda ko je prišel l. 1924 pri občinskih volitvah nacionalni blok na krmilo, je smatral menda za prvo svojo nalogo, da pomede z »marksizmom«, zato je pred vsem ukinit šolsko kuhinjo, ki so jo tudi socialisti ustanovili, z motivacijo, da je ni več treba, ker so se razmere že izboljšale... Pri proračunu za l. 1925 pa je obveljala zahteva znanega prelata g. dr. Jerovška, da se postavka za šolska učila zniža od 100.000 na 80.000 Din, češ: knjig je že dovolj! Za leto 1926 pa je bilo določenih za ta namen samo še 70.000 Din, in zopet s povdankom g. Jerovška: »knjig je že toliko, da ne vedo več, kam z njimi!« Ko se pa je sedaj šola zopet pričela, niso otroci vobče dobili nobenih knjig, ali pa le po dve, da si jih potrebujejo po deset in več. Zato smo se obrnili na mestno knjigovodstvo za pojasnilo, ali je že omenjeni proračunski kredit 70.000 Din izčrpan. Dobili smo odgovor, da ni niti načet, razen ako ni kaj na račun nabavljeno! Obrnili smo se tudi na neko večjo šolo in dobili smo odgovor, da je šole sedaj dobilo vodstvo dotične šole dovoljenje, da nabavi knjige v skupni vrednosti 6000 Din, kar je za dotično šolo mnogo premalo! Ker pa imamo v Mariboru 11 šol, in ker baje knjig vse šole itak ne dobe — zakaj jih ne dobe ne vemo — ostale jih pa ne dobe niti za 6000 Din, tedaj je jasno, da se hoče »šparati« samo zato, da se bo lahko reklo: vidite, mi nismo te vsote niti potrebovali, ergo, jo lahko zopet znižamo, oziroma popolnoma opustimo! Saj se menda tudi lansko leto vsota ni izčrpala. — Pripominjamo, da je dunajski mestni šolski svet sklenil, da od letos naprej dobe vsi šolski otroci celokupna učila v šoli brezplačno. Pri nas pa takšna ozkosrčnost! Starše pozivljamo, naj nam nemudoma javijo, koliko so prejeli njihovi otroci knjig, ozir. zvezkov. To naj sporoče članom social. obč. kluba, ali pa tajništvu soc. stranke, Ruška cesta 5. Pri volitvah pa naj starši gledajo, da pridejo v občinski svet ljudje, ki jim tako važna stvar ne bo španska vas!

Odbor Svobode ima v torek 12. t. m. ob 8. uri zvečer v Ljudskem domu važno sejo, na katero naj vse sekcije pošljejo svojega zastopnika. Na dnevnem redu je vprašanje delegatov za centralni občni zbor, ki se vrši novembra v Ljubljani.

KINO »DJANA«, STUDENCI.

Od sobote, dne 9., do vključno torka, dne 12. oktobra se še predvaja senzacijski film **Propal svet**. Torej samo do torka je še priložnost, da se lahko vidi to kolosalko tehnično delo.

Od srede, dne 13., do vključno petka, dne 15. oktobra, Gaumont Film, Paris, **Pariški lažnik**. Krasnica Liseta Meunier živi s svojim bratom, poznanim pariskim fakinom, v lepem sporazumu. Slučajno jo je spoznal sin nekega generala in se je v njo zaljubil. Ko pa je general izvedel o ljubavi svojega sina, ga je prisilil, da ni več šel z Liseto. Ko je pa to izvedel Lisetin brat, se je pa on začel boriti za sestrično ljubav in je končno pregovoril starega generala in...

Od sobote, dne 16., do vključno torka, dne 19. oktobra, **Pot okoli Evrope**. Kolo-salni in prekrasni posnetki Evrope. Film nam pokaže zanimivo življenje svetovnega glazdalna, kateri potuje iz Londona preko Pariza, Berlina, Dunaja, Prage, Budimpešte, Beograda v Carigrad. Film je tudi zelo poučen za mladino.

Dopisi.

Ruše. V soboto zvečer smo imeli v Rušah protestni shod vsled nameravane odprave stanovanjske zaščite. Shod je dobro uspel. Poročal je s. Makuc iz Ljubljane. Na shodu se je razpečalo precej literature in spominskih znamkic za 25letnico naše strokovne Internacionalne. Ruški delavci že pridno čitajo in zato jim priporočamo, da se vsi naroče na »Delavsko politiko«, zlasti sedaj, ko se list tiska v Mariboru, kot je to bila vedno njih želja.

Dopisniku s Kroke. Vaš dopis smo prejeli in, da si radi, ga vsled strogega tiskovnega zakona ne moremo priobčiti. Razmere, ki vladajo v tisti zadrugi, so res grozne in smo pripravljeni vsak čas pisati o njih, če se jih upa kdo tudi v vseh slučajih pri sodnji zagovarjati. Brez potrebe njegovega imena seveda ne izdamo. — Uredništvo.

Šport.

Dunajski delavski plavalci se pripravljajo... Heinus Bernhard in Edi Bernat, oba člana dunajskega delavskega plavalnega kluba, pridno trenirata z namenom, da preplavata prihodnje leto Rokavski zaliv. Imenovana sta pred šestimi tedni podzela 16 ur trajajočo plavalno turo v Donavi, a pred štirimi tedni sta preplavala progo Linc—Griefenstein v 12. urah. — Drznima sodrugoma obilo sreče!

Praska Sparta v Ameriki. Kakor znano, se nahaja na turneji znamenita praska Sparta s svojo nogometno ekvipažo. Kljub uspehu, ki ga je dosegla pri dveh tekmah, je bila zadnjič poražena po Fall River s 3:2. Igralo se je zelo surovo, v čemer so posebno Amerikanci prednjačili. Tajnik Sparte, Scheinss, se pritožuje čez vsiljivost Amerikancev, ki so s 100-dolarskimi bankovci hoteli podkupiti igralce Sparte, da bi slabo igrali in s tem pripomogli Amerikancem do uspeha! — »Kam je zašlo delovanje meščanskih nogometašev?« se vprašuje »Arbeiter Zeitung«. Mislimo, da se ne motimo, če trdimo, da v krivo smer, v kateri deluje že od vsega početka.

W. A. C., eden najglavljih dunajskih prvorazrednih profesionalnih klubov, namerava z 31. decembrom razpustiti profesionalce-nogometaše.

SK Merkur : SK Svoboda 2 : 0 (1 : 0). V nedeljo, dne 10. oktobra sta odigrala v Mariboru gori imenovana kluba jensko prvenstveno tekmo. Merkur je prvič nastopil in postavil svoje najboljše ljudi. Svobodaši so zopet enkrat popustili in v tem je vzrok, da je igra izpadla v korist Merkurja.

Rapid : Ptuj 6 : 1. Prvenstvena tekma je izpadla v prilog Rapida.

Našim telovadnim enotam na znanje! Svaz delniških telovadnih enot českoslovaških, t. j. Zveza českoslovaških delavskih telovadnih enot, je štela leta 1924 98.039 članov, in sicer 64.094 moških, 33.945 ženskih. Od tega je bilo obrtnih delavcev 33.824, poljedelskih 3589, trgovinskih uslužbencev 1203, obrtnikov 1934, uradnikov 1852, učiteljev 253 in študentov 463. Strokovno organiziranih je bilo 22.651, politično 20.666, zadržno 12.099. Vaditeljski zbor je štel 4285 moških in 1764 ženskih. Javnih nastopov in akademij je bilo 256, pohodnih vaj 992, izletov 1792. 291 enot je telovadilo v šolskih telovadnicah, 502 v najetih prostorih, 34 jih je bilo brez telovadnice; Nezdgo je bilo 137. Skavtski oddelki je štel 1304 moških in 128 ženskih. Prosvetno delovanje izkazuje 3242 sestankov, 2547 predavanj, 2351 dramatičnih prireditev, 445 prireditev za otroke, 482 sestankov s starši. Knjižnice so imele 53.595 zvezkov, izposojenih 62.788. Abonentov je bilo 7872, brez konfesije 27.540, 2439 članov je delovalo v javnih nastopih, od teh 199 županov. Socialističnih listov je bilo naročenih v 19.647 izvodih, »Ženske novine« 1696, revija »Akademie« 305 izvodov. V tem številu pa niso obsežni strokovni telovadni listi. Skupnega čistega premoženja je 6.700.000 Kč ali 11.256.000 Din. Izven Češke je enota v Berlinu s 120 člani in v Clevelandu v Ameriki s 300 člani. — S 16. avgustom četo češki delavski telovadci nastopijo pri II. olimpijadi v Pragi leta 1927.

Iz stranke SSJ.

Seja novega pokrajinskega načelstva se je vršila v petek popoldne v Celju. Za predsednika pokrajinske organizacije je bil izvoljen s. Eržen, za tajnika s. Ošlak. Pokra-